ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу Паньків Мар'яни Володимирівни «Морфологічні особливості структурних компонентів міжхребцевого диску в нормі та при експериментальному опіоїдному впливі (експериментальне дослідження)», яку подано до захисту у спеціалізовану вченоу раду ДФ 35.600.036 Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина»

1. Актуальність обраної теми дисертації. В умовах тотальної гіподинамії, неадекватних фізичних навантажень поєднаних з впливом зовнішнього середовища, що продовжує забруднюватись внаслідок техногенних катастроф та впливу токсичних і наркотичних середників, господарської діяльності людини, патології хребта посідають одне з чільних місць серед проблем сучасної медицини.

Руйнування хребців внаслідок остеопоротичних змін у кістковій тканині, остеохондроз різних відділів хребта веде не лише до різного ступеня вираженості розладів у функціонуванні опорно-рухового апарату, але і є причиною розвитку патологічних станів низки органів, структурно та функціонально пов'язаних з хребтом, спинним мозком та спинномозковими нервами.

Актуальним сьогодні є пошук діагностичних методів обстеження пацієнтів, які дозволили б виявити ознаки розвитку патології на доклінічних етапах та розпрацювання критеріїв ранньої діагностики, для чого необхідне глибоке і досконале вивчення структур хребтового стовпа в нормі з урахуванням вікових, статевих, конституційних та індивідуальних особливостей.

Глибоке та досконале вивчення структурних компонентів міжхребцевого диску в нормі та їх зміни на різних термінах експериментального опіоїдного впливу є особливо актуальним, а результати виконаної М.В. Паньків дисертаційного дослідження є цікавими та інформативними з теоретичної та практичної точок зору.

2. Зв'язок теми дисертації з державними і галузевими науковими програмами. Дисертація виконана у відповідності з планом наукових досліджень Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького і є частиною науково – дослідної теми кафедри нормальної анатомії та оперативної хірургії з топографічною анатомією «Структурна організація, ангіоархітектоніка та антропометричні особливості органів у внутрішньо- та позаутробному періодах розвитку, за умов екзо- та ендопатогенних факторів» (номер держреєстрації 015U000041) впродовж 2015 – 2019 рр., «Морфофункціональні особливості органів у пре- та постнатальному періодах онтогенезу, при впливі опіоїдів, харчових добавок, реконструктивних операціях та ожирінні» (номер держреєстрації 0120U002129) впродовж 2020 – 2024 рр. Здобувач є виконавцем фрагментів цих робіт.

3. Новизна дослідження та одержаних результатів. У дисертаційній роботі М.В. Паньків «Морфологічні особливості структурних компонентів міжхребцевого диску в нормі та при експериментальному опіоїдному впливі (експериментальне дослідження)» вперше виділено, описано та проведено порівняння особливостей трофіки міжхребцевого диску щурів у нормі та при експериментальному хронічному опіоїдному впливі упродовж 56 діб за допомогою комплексу морфологічних методик (препарування, морфометрії, світлової мікроскопії, електронної мікроскопії, відтворення моделі хронічного опіоїдного впливу та статистичного дослідження). Наукова новизна дослідження полягала в тому, що авторкою на основі відтвореної експериментальної моделі хронічного опіоїдного впливу вперше було проведено порівняльний аналіз морфометричних параметрів міжхребцевого диску щурів на гістологічних препаратах в нормі та через 7, 14, 21, 28, 35, 42 доби перебігу експериментального хронічного опіоїдного впливу та порівняння отриманих даних з результатами відміни опіоїду на 56 добу. Також, дисертанткою отримано нові дані про динаміку мікро- та ультраструктурних змін, які виникають у тканинах міжхребцевого диску в результаті 42-х діб експериментального опіоїдного впливу та на 56 добу в результаті двохтижневої відміни.

4. Теоретичне та практичне значення одержаних результатів. Отриманні дисертанткою дані в ході дослідження допоможуть глибше зрозуміти процеси динаміки виникнення та патоморфологічної трансформації структурних компонентів міжхребцевого диску в результаті опіоїдного впливу. Результати даного дослідження основують створення патоморфологічної бази з метою використання її в практичній діяльності морфологів, патоморфологів, судмедекспертів та токсикологів, що займаються експериментальними дослідженнями на тваринних моделях.

Результати отриманої роботи мають практичне так і теоретичне значення для експериментальної морфології, патоморфології, судмедекспертизи, хірургічної травматології, анестезіології, вертебрології та наркології, оскільки можуть бути патоморфологічним та морфологічним підґрунтям в основі розробки нових методів диференціальної діагностики, профілактики та лікування патологічних токсичних опіоїдних впливів на структурні компоненти міжхребцевого диску в контингенті наркозалежних хворих.

Практична цінність роботи засвідчена впровадженням результатів дослідження в навчальний процес, наукову і клінічну роботу ряду кафедр закладів вищої медичної освіти України.

5. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Вірогідність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі М.В. Паньків зумовлені адекватно обраними науково-методичними підходами до вирішення поставленої мети і завдань, достатнім обсягом дослідженого матеріалу, використанням комплексу правильно підібраних сучасних високоінформативних взаємодоповнюючих морфологічних методів дослідження та відповідною статистичною обробкою даних.

Методи статистичного аналізу, які були використані в роботі, адекватні. Статистичний аналіз результатів дослідження проведений на сучасному рівні.

Наведені в роботі таблиці та рисунки інформативні. Висновки конкретні і повністю підтверджуються результатами дослідження. Висловлені в роботі наукові положення та рекомендації науково обґрунтовані.

6. Повнота викладу матеріалів дисертації в опублікованих працях. За матеріалами дисертаційної роботи опубліковано 19 наукових праць: 3 роботи опубліковано у фахових наукових виданнях МОН України, 2 роботи у вітчизняних наукових виданнях України, та 5 в закордонних виданнях. 9 робіт у матеріалах конференцій, з них 2 у закордонних виданнях. Огляд та аналіз опублікованих праць засвідчив, що матеріали висвітлені в них в повній мірі.

7. Оцінка ідентичності анотації та основних положень дисертації.

В анотації дисертації викладено її основні положення. Анотація викладена українською та англійською мовами і є узагальненим коротким викладом основного змісту дисертації. Анотація та текст дисертації оформлено відповідно до вимог МОН України.

8. Оцінка змісту, оформлення та обсягу дисертації, зауваження щодо оформлення. Дисертацію викладено українською мовою на 243 сторінках друкованого тексту, з них 151 сторінка основного тексту. Дисертація містить такі розділи: анотація українською та англійською мовами, список публікацій здобувача за темою роботи, вступ, аналітичний огляд літератури, матеріали та методи дослідження, три розділи з результатами власних досліджень, аналіз та узагальнення результатів досліджень, висновки, список використаних джерел, додатки. Робота ілюстрована 8 таблицями та 117 рисунками. Список використаних джерел літератури складається з 219 джерел, із яких 137 кирилицею і 82 латиницею.

Дисертація написана літературною мовою, грамотно. Всі розділи написані логічно із дотриманням наукового стилю написання.

У вступі дисертанткою обгрунтована доцільність проведення дослідження, викладена мета та завдання, окреслені предмет та об'єкт дослідження. Сформульована наукова новизна і практичне значення отриманих даних.

В першому розділі, присвяченому огляду вітчизняної та світової літератури, дисертантка подає сучасні погляди на дегенеративно-дистрофічні ураження хребта, на морфологічні особливості перебудови структури опорно-рухового апарату за умов патології та на патоморфологічний вплив опіоїду в експериментальних дослідженнях. Цей розділ викладений на 30 сторінках, та складається із 3 підрозділів. Дисертантка провела ґрунтовний пошук наукової літератури, її комплексний аналіз, що дало змогу осмислити науковий погляд на дану проблему.

Другий розділ «Матеріали та методи дослідження» адекватно характеризує усі аспекти виконаної автором роботи. Слід підкреслити значний обсяг напрямів досліджень, які були вибрані для вирішення поставлених завдань, а також широкий спектр методів досліджень. Дослідження виконане на 127 статевозрілих щурах-самцях, що є достатнім для обґрунтування положень, висновків та рекомендацій сформульованих у дисертації. Розділ викладений на 11 сторінках.

Результати власних досліджень представлено у трьох розділах.

Третій розділ «Морфологія хребтового стовпа щура в нормі» висвітлює структурні компоненти хребців грудного та поперекового відділів щура в нормі, дає мікроструктурну характеристику хрящового компоненту міжхребцевого диску щура, морфометричні показники структур міжхребцевого диску та характеризує ультраструктуру хрящового компоненту міжхребцевого диску щура в нормі. Цей розділ складається з 4 підрозділів та викладено на 23 сторінках. Розділ представлений 21 рисунком та 1 таблицею.

В четвертому розділі «Морфологія структурних компонентів міжхребцевого диску щура у динаміці перебігу експериментальної моделі опіоїдного впливу» подана мікроструктурна, морфометрична та ультраструктурна характеристика компонентів міжхребцевого диску щура під дією опіоїдного впливу. За умов тривалого впливу налбуфіну відомо, що через

21 добу на мікро-, морфо- та ультраструктурному рівні встановлено наростання деструктивних змін, некротичних змін нотохордальних клітин. Розділ представлений 82 рисунками. Викладено на 66 сторінках та складається з 3 підрозділів.

В п'ятому розділі «Динаміка зміни структурних компонентів міжхребцевого диска щура після відміни опіоїдного впливу» авторкою охарактеризована мікроструктурна, морфометрична та ультраструктурна будова компонентів міжхребцевого диску щура після відміни опіоїдного впливу. Розділ представлено на 16 сторінках, і складається з 3 підрозділів, з 14 рисунками та 5 таблицями.

Всі розділи власних досліджень 3, 4 та 5 завершуються списком публікацій здобувача, які відображені в статтях та тезах.

В заключному розділі дисертаційної роботи «Аналіз та узагальнення результатів дослідження» дисертантка чітко аргументує новизну отриманих даних та порівнює їх з існуючими сьогодні тенденціями в даній галузі. Розділ створює цілісне враження про результати дослідження та аргументовано свідчать про теоретичне узагальнення та клінічне вирішення актуальної задачі сучасної медицини та нормальної анатомії – встановлення особливостей структури міжхребцевого диску в нормі та патоморфологічні зміни структурної організації на різних термінах перебігу експериментального опіоїдного впливу.

Зроблені висновки і практичні рекомендації науково обґрунтовані і логічно витікають із результатів проведених досліджень і їх обговорення та вичерпно характеризують результати роботи. Отримані результати викладено в 9 висновках, які чітко відповідають змісту задач.

9. Особистий внесок здобувача в одержання наукових результатів, що виносяться на захист. Розробки та ідеї використані у роботі, належать дисертанту. Здобувачем самостійно підібрано та проаналізовано літературу за обраною темою дисертаційної роботи, проведено патентно-інформаційний пошук, сформульовано мету та завдання дослідження, дано обґрунтування його актуальності. Автором самостійно виконано препарування хребетного стовбура

щурів, морфометричні дослідження в нормі та на різних термінах експерименту. Експеримент та забір матеріалу для мікроскопічного та електронно-мікроскопічного досліджень проведено здобувачем особисто. Морфологічний та морфометричний аналіз, статистична обробка, інтерпретація отриманих результатів та їх узагальнення, а також написання всіх розділів дисертаційної роботи та висновки належать автору. Разом з науковим керівником було визначено тему дослідження, сформульовано основні наукові положення та висновки.

10. Рекомендації щодо використання результатів дисертаційного дослідження. Основні положення дисертації М.В. Паньків можуть бути впроваджені у практичну роботу хірургічних відділень районних, міських та обласних лікувально-профілактичних закладів України та у навчальний процес морфологічних кафедр закладів вищої освіти України.

11. Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації). За результатами перевірки та аналізу матеріалів дисертації не було виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації. Дисертація М.В. Паньків «Морфологічні особливості структурних компонентів міжхребцевого диску в нормі та при експериментальному опіоїдному впливі (експериментальне дослідження)» відповідає вимогам академічної доброчесності і може бути допущена до захисту. Середня частка авторського тексту в дисертаційній роботі 94,75% відповідно довідки № 594 / 2021 про проведення первинної експертизи на наявність плагіату.

12. Зауваження до змісту та оформлення дисертації:

Публікації по матеріалах дисертації повністю відповідають вимогам МОН України.

В цілому робота виконана та написана на високому методологічному рівні та немає принципових зауважень, але були виявлені незначні стилістичні та орфографічні помилки. Однак перераховані недоліки не знижують наукової цінності дисертації.

Під час розгляду дисертаційної роботи до автора виникли наступні запитання:

1. Товщина колагенових волокон передньої та задньої повздовжньої зв'язок має суттєві коливання як у вентро-дорзальному напрямку, так і у краніо-каудальному. Як ви забезпечували репрезентативність їхніх замірів при такій варіативності?

2. На якому терміні дослідження спостерігались зворотність та незворотність змін?

13. Відповідність дисертації спеціальності та профілю спецради. Дисертація Мар'яни Володимирівни Паньків за змістом відповідає профілю разової спеціалізованої вченої ради ДФ 35.600.036 створеної у Львівському національному медичному університеті імені Данила Галицького Міністерства охорони здоров'я України.

14. Висновок про відповідність дисертаційного дослідження вимогам, представленим на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Дисертаційна робота Паньків Мар'яни Володимирівни «Морфологічні особливості структурних компонентів міжхребцевого диску в нормі та при експериментальному опіоїдному впливі (експериментальне дослідження)» представлена на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина» є закінченою кваліфікаційною науково-дослідною роботою, яка присвячена новому вирішенню актуальної наукової проблеми сучасної медицини та нормальної анатомії, а саме встановлення особливостей структури міжхребцевого диску в нормі та патоморфологічні зміни структурної організації на різних термінах перебігу експериментального опіоїдного впливу.

Дисертаційна робота Паньків Мар'яни Володимирівни «Морфологічні особливості структурних компонентів міжхребцевого диску в нормі та при експериментальному опіоїдному впливі (експериментальне дослідження)» за актуальністю, новизною отриманих результатів дослідження та їх практичним та теоретичним значенням, рівнем методичного вирішення поставлених завдань повністю відповідає наказу МОН України №40 від 12.01.2017р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022р. №44), а її авторка Паньків Мар'яна Володимирівна заслуговує присвоєння ступеня доктора філософії з галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина».

Офіційний опонент:
завідувач кафедри анатомії та патологічної
фізіології Навчально-наукового центру
«Інститут біології та медицини»
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
доктор медичних наук, професор Олександр КОВАЛЬЧУК

Підпис засвідчую
Начальник НДЧ
Олег НЕДИБАЛЬЮК
20.07.2022